

БЪЛГАРСКО СПИСАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ
БРОЙ 2
2015

BULGARIAN JOURNAL OF EDUCATION
VOLUME 2
2015

**КАТЕДРА „ИСТОРИЯ НА ПЕДАГОГИКАТА И
УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО” КЪМ ФАКУЛТЕТА
ПО ПЕДАГОГИКА НА СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
НА 25 ГОДИНИ**

АЛБЕНА ЧАВДАРОВА

Albena Chavdarova 25 YEARS OF "HISTORY OF PEDAGOGY AND
MANAGEMENT EDUCATION" DEPARTMENT AT THE FACULTY OF EDUCATION
OF SOFIA UNIVERSITY "ST. KLIMENT OHRIDSKI"

1. Университетът и специалност „Педагогика”

На 1 октомври 1888 г. се открива Висшият педагогически курс, като неговата цел е да се подготвят гимназиални учители и учители за общинските класни училища. Със закон от 18 декември 1888 г. Висшият педагогически курс се трансформира, считано от 1 януари 1889 г., във Висше училище, с което се добавя нов акцент в насоката на развитие на учебното заведение. В закона се посочва, че то трябва да дава „по-високо образование по разни клонове на науката”, като по този начин се открива пътят към неговото постепенно трансформиране в университет. Приема се „Правилник на висшето училище”, в който са отразени и някои промени в организационната структура: начело на висшето училище вместо „председател” стои ректор, който „го управлява”; преподавателите биват диференцирани на извънредни (частни) и редовни; обучението се фиксира на три години и се провежда в семестри; студентите полагат изпити във всяко полугодие и един окончателен в края на ученето.

На 20 декември 1894 г. с княжевски указ е утвърден нов „Закон за висшето училище”, според който т.нар. отдели се преименуват във факултети, които от своя страна се представляват от декани и факултетски

съвети. Приет е и нов учебен план на Историко-филологическия факултет, с който се променя групирането на учебните дисциплини, които се преподават в този факултет, като те се обособяват в три основни направления:

I група – История и география

II група – Славянска филология и литература

III група – *Философия и педагогика.*

Във философско-педагогическия цикъл са включени следните лекционни курсове: психология, логика, етика, естетика, история на философията, отделни философии на религията, правото и историята, както и *педагогия*.

През 1904 г. с княжевски Указ № 6 от 23 януари 1904 г. се утвърждава новият „Закон за университета”, с който висшето училище се трансформира в университет. Променя се и статута на педагогиката, която до този момент изпълнява само функции на “помощна” наука чрез която се реализира педагогическата подготовка на гимназиалните учители. След откриването на интегрираната специалност “Философия и педагогика” в рамките на Университета започва да се осъществява и подготовката на специалисти с висше образование по педагогика и философия за нуждите на образователната практика, най-вече в управленски план, с което се запълва един очевиден дефицит. Със закона се структурират и първите катедри към факултетите, като към Историко-филологическия факултет се обособяват следните три: катедра по философия, катедра по история на философията и *катедра по педагогия*.

Тази ситуация се запазва до 1923 г., когато се създава самостоятелната специалност „Педагогия”. Преподавателите са обособени в две катедри: “Педагогия” (от 1904), която през 1924 г. се преименува в “Обща педагогия” и “Дидактика и методика в средните училища” (1921), която от 1924 г. се нарича “Дидактика и методика”.

През периода от 1923 г. до 1944 г. специалност „Педагогия” се развива съобразно съществуващите европейски тенденции в университетското образование. По отношение на организацията на учебния процес се налага една свободна форма на обучение, при която студентите сами избират какви лекции да слушат, какви семинарни занятия и упражнения да посещават, както и през кой семестър. Няма строго фиксиран учебен план със задължителни дисциплини и конкретизирани семестри, през които те да се преподават, респ. изучават.

Редът в слушането на лекциите се избира от самите студенти, както и времето кога да положат изпита по съответната дисциплина. Единствено държавните изпити са фиксирани, като първият изпит е общ, а вторият включва еднаква част и диференцирана:

I изпит: история на философията до Кант, психология, етика, *история на образованието (на България), обща педагогика и дидактика*

II изпит – общ (единен) и диференциран за философи и педагози

- обща част: история на философията от Кант, логика и гносеология, *история на педагогиката* и
- диференцирана част:
 - за философи – естетика, метафизика
 - за педагози – методика, *училищна организация*.

Прави впечатление, че история на педагогиката и история на образованието в България като учебни дисциплини присъстват в конспектите за държавен изпит, което показва значимостта на тези две научни направления и обосновава необходимостта от откриване на катедра в това направление.

2. История и развитие на Катедрата

След обществено-политическите промени през 1944 г. статутът на специалност „Педагогика” се запазва, като тя съществува последователно в рамките на различни факултети: Историко-филологически (до 1951), Историко-философски (до 1972), Философски (до 1986), след което и в създадения самостоятелен Факултет по педагогика.

През 1947 г. в рамките на Историко-филологическия факултет се открива и **катедра „История на педагогиката и история на българското образование”**, чийто първи ръководител е *проф. д-р Найден Чакъров (1907-1991)*.

Н. Чакъров е роден в гр. Троян, през 1907 г. завършва специалност педагогика в Софийския университет. През 1941 г. защитава докторска дисертация при Петер Петерсен в университета в Йена на тема: “Сетивното възприятие в учебния процес. От принципа за нагледност към принципа за опитност”. От 1943 г. е асистент, от 1946 г. – доцент, а от 1953 – професор. От 1952 до 1954 г. проф. Чакъров е декан на Историко-философския факултет. Проф. Чакъров чете лекции по история на педагогиката, история на българското образование, училищно законодателство, въпроси на сравнителната педагогика. Неговите основни

публикации са: книги: Възпитание и общество (1940), Учебният процес (1941), Хуманизъм и възпитание (1963), Съвременната буржоазна педагогика. Критика на главните ѝ течения (1964), Педагогика и диалектика (1966), Въпроси на сравнителната педагогика (1969), Педагогиката като наука (1971), Педагогическото взаимодействие. Опит за комплексен анализ (1980), Съвременна буржоазна педагогика (1986); учебници: История на педагогиката (1949), История на педагогиката. Учебник за учителските институти (1961, 1963, 1967, 1969, 1972, 1975), История на педагогиката. Избрани лекции за студенти от СУ “Климент Охридски” (1980), История на българското образование (1955) и др.

Проф. Чакъров е ръководител на Катедрата от 1947 до 1972 г., когато специалност „Педагогика” се включва в рамките на новосъздадения Философски факултет. Тогава се осъществява и трансформация в названието на катедрата. Създава се интегрирана **катедра „Теория и история на педагогиката”**. Проф. Жечо Атанасов поема ръководството на катедрата от пенсионирания през същата година проф. Чакъров.

Ж. Атанасов е роден в гр. Ямбол. През 1942 г. завършва педагогика в СУ. От 1946 г. е асистент, след това доцент (1952) и от 1960 г. професор. От 1971 г. е доктор на педагогическите науки. Няколко мандата той е зам.-декан на Историко-философски факултет (1959-1962, 1966-1968, 1970-1972). От 1962 до 1964 г. е зам.-ректор на СУ. Носител е на орден “Народна Република България” (1979). Проф. Атанасов чете лекции по история на педагогиката, история на българското образование, история на естетическото възпитание, история на нравственото възпитание и детска литература. Неговите основни публикации са: книги: Очерк по история на българското образование (1952), Учебното дело в България (1957), Естетическото възпитание в българското училище (1967), Изкуство и възпитание (1968), Основи на естетическото възпитание (1975), История на нравственото възпитание (1985), Българска народна педагогика. Принос към етнопедагогиката (1986); учебници: Педагогика (1951), История на педагогиката (1965), История на българското образование (1973), История на естетическото възпитание (1974), Теория и история на естетическото възпитание (1979) и др.

През 1986 г. се създава факултета по Педагогика, в който има две специалности - „Педагогика” и откритата през академичната 1984/1985 г. специалност „Педагогика на пионерската и комсомолска работа”, която се закрива през 1990 г.

Първата катедра в новооткрития факултет е съществуващата вече **„Теория и история на педагогиката”**, която е закрыта на 1 ноември 1989 г. Нейни ръководители са проф. дпн Александър Маджаров (1986–1987) и проф. дпн Марин Андреев (1987–1989).

На 1 ноември 1989 г. се създава **катедра „Теория на възпитанието и история на педагогиката”**, но тя съществува за твърде кратък период, до май 1990 г., а неин ръководител е проф. д-р Стефан Чернев.

След настъпилите промени на 10 ноември 1989 г. започват както структурни, така и съдържателни промени в учебните планове и програми във Факултета по педагогика. В структурен план през май 1990 г. катедра **„Теория на възпитанието и история на педагогиката”** се диференцира в две самостоятелни катедри: **„Теория на възпитанието”** и **„История на педагогиката и управление на образованието”**. Добавянето на нов профил в научното развитие и в названието на Катедрата, което се обуславя от факта, че според новия учебен план на специалността се създават нови специализации, една от които е управление на образованието.

3. Функциониране и състав на Катедрата

След създаването на Катедрата през 1990 г. за кратък период тя се ръководи от доц. д-р Божидар Гьошев, който остава до края на годината в състава на факултета, след което напуска. Освен него членове на новата катедра са: проф. дпн Вера Бойчева, проф. дпн Продан Стоянов, гл. ас. д-р Елена Сачкова, гл. ас. д-р Албена Чавдарова и гл. ас. Жулиета Борин.

През 1990 г. ръководител на катедрата става проф. дпн Вера Бойчева. През 1992 г. (ДВ, бр. 104 от 24.12.1992 г.) се приема Закона за временно въвеждане на някои допълнителни изисквания към членовете на ръководствата на научните организации и Висшата атестационна комисия, което налага и промени в ръководството на Катедрата. До отмяната на този закон (ДВ, бр. 29 от 30.03.1995 г.) ръководител е проф. д-р Димитър Павлов, който е член на катедра **„Дидактика”**.

От 1995 г. до 1996 г. за кратък период ръководител на катедрата е проф. дпн Продан Стоянов (1936-2013).

След промените в Закона за висшето образование от 1999 г. (ДВ, бр. 60 от 2.07.1999 г.), с които се определя, че катедрата включва 7-членен академичен състав на основен трудов договор, се налага попълване на нейния щат. Към съществуващия до този момент академичен състав на катедрата (проф. В. Бойчева, проф. П. Стоянов, гл. ас. Е. Сачкова, гл. ас.

Албена Чавдарова), от Департамента за усъвършенстване и информация на учителите се прехвърлят трима колеги: доц. д-р Радка Питекова, гл. ас. д-р Динко Господинов и гл.ас. Цветанка Динчева. През 1998 г. гл. ас. Ж. Борин заминава на специализация във Франция и напуска факултета, като на нейно място е привлечена ас. Росица Симеонова от катедра „Дидактика”.

През периода 1996 – 1999 г. ръководител на катедрата е проф. дпн Вера Бойчева (1932-2015), а в състава на катедрата се включва колегата доц. д-р Любомир Попов, който се прехвърля от катедра „Теория на възпитанието”. В продължение на два мандата, от 1999 до 2007 г., ръководител на катедрата е доц. дпн Албена Чавдарова. В този период има промяна на академичния състав на катедрата, като след конкурс идват гл. ас. д-р Пенка Цонева и гл. ас. д-р Божидара Кривирадева.

От 2007 г. до 2011 г. катедрата се ръководи от доц. д-р Емилия Еничарова, като след конкурс към академичния състав се присъединява гл. ас. д-р Йонка Първанова.

От 2011 г. ръководител е доц. дпн Пенка Цонева, а в състава си катедрата включва следните преподаватели и техните области на научни интереси:

проф. дпн Албена Чавдарова	история на образованието и педагогическите учения; история на социалната работа; алтернативни педагогически теории и практики; Валдорфска педагогика;
проф. д-р Любомир Попов	увод в педагогиката; обща педагогика; наративна педагогика; педагогика на свободното време
доц. дпн Пенка Цонева	история на образованието и педагогическите учения; история на неформалното образование; история на социалното законодателство; философия на образованието; история на училищното управление
доц. д-р Емилия Еничарова	история на образованието и педагогическите учения в България; училищно законодателство; връзки с обществеността

- доц. д-р Динко Господинов управление на образованието; стратегически мениджмънт на социалните дейности
- гл. ас. д-р Йонка Първанова управление на образованието; увод в педагогиката; практикум по управление на училището; училищни управленски технологии; превенция на дезадаптивното поведение при децата
- гл. ас. д-р Марияна Илиева история на образованието и педагогическите учения; история на социалната работа; алтернативни педагогически теории и практики; увод в педагогиката; увод в общата педагогика.

Преподавателите от катедрата обучават студенти от трите бакалавърски програми – Педагогика, Социални дейности и Неформално образование, като и студенти от магистърските програми на факултета.

В катедрата са защитили успешно 10 докторанти.

През изминалите 25 години катедра „История на педагогиката и управление на образованието” постига и добри научни резултати, за което свидетелстват големият брой научни публикации, една част от тях са в чужди списания и сборници; множеството разработени и четени пред студентите лекционни курсове, в които се съдържа най-актуалната и значима за развитието на педагогическата и социална наука информация, както и индивидуален поглед и анализ на представеното съдържание; сериозна издателска дейност, като “на пазара” присъстват редица педагогически издания със собствен профил и публикационна линия. Всички тези постижения извеждат на високо ниво научния статус на катедрата, а от там и облика на факултета.

проф. д-р Албена Чавдарова
СУ „Св. Климент Охридски”
Факултет по педагогика